

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΚΟΡΜΟΥ

ΔΕΙΓΜΑΤΙΚΟ ΓΡΑΠΤΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ (45΄)

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (70 μον.)

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ (30 μον.)

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Στο γραπτό Διαγώνισμα Α΄ Τετραμήνου, η ερώτηση Β3 αφορά διδαγμένο κείμενο (8 μον.), αντί του λογοτεχνικού βιβλίου, το οποίο εξετάζεται στην αντίστοιχη Άσκηση Β΄ Τετραμήνου (βλ. «Οδηγίες για τη δόμηση Γραπτού Διαγωνίσματος (45΄)»).

Ι. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

Κωστής Παλαμάς, Ο δωδεκάλογος του γύφτου (απόσπασμα)

[...] Και θα φύγεις κι απ' το σάπιο το κορμί,
ω Ψυχή παραδαρμένη από το κρίμα,
και δε θα 'βρει το κορμί μια σπιθαμή
μες στη γη για να την κάμει μνήμα, 20
κι άθραφτο θα μείνει το ψοφίμι,
να το φάνε τα σκυλιά και τα ερπετά,
κι ο Καιρός μέσα στους γύρους του τη μνήμη
κάποιου σκέλεθρου πανάθλιου θα βαστά.

Όσο να σε λυπηθεί 25
της αγάπης ο Θεός,
και να ξημερώσει μιαν αυγή,
και να σε καλέσει ο λυτρωμός,
ω Ψυχή παραδαρμένη από το κρίμα!
Και θ' ακούσεις τη φωνή του λυτρωτή, 30
θα γδυθείς της αμαρτίας το ντύμα,
και ξανά κυβερνημένη κι αλαφρή,
θα σαλέψεις σαν τη χλόη, σαν το πουλί,
σαν τον κόρφο το γυναίκειο, σαν το κύμα,
και μην έχοντας πιο κάτω άλλο σκαλί 35
να κατρακυλήσεις πιο βαθιά
στον Κακού τη σκάλα, –
για τ' ανέβασμα ξανά που σε καλεί
θα αιστανθείς να σου φυτρώσουν, ω χαρά!
τα φτερά, 40
τα φτερά τα πρωτινά σου τα μεγάλα!

Ερώτηση Β1

α) Να αποδώσετε με δικά σας λόγια το νόημα της αλληγορικής εικόνας που χρησιμοποιεί ο ποιητής στους στίχους 17-24 και να εξηγήσετε σε ποιες δύο ιστορικές εμπειρίες του ελληνισμού αναφέρεται με αυτήν. (μον. 6)

β) Να παρουσιάσετε τι προβλέπει το ποιητικό υποκείμενο στους στίχους 25-41 και να προσδιορίσετε με ποια δύο εκφραστικά μέσα επιτυγχάνεται ο προφητικός τόνος του αποσπάσματος. (μον. 6)

II. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΜΕ ΑΔΙΔΑΚΤΟ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

Β. Εμμανουήλ Ροΐδης, «Μονόλογος ευαισθήτου»

Μεγάλη δυστυχία είναι να έχει κανείς πολύ καλήν καρδίαν. Το ηξεύρω εκ πείρας, διότι μ' έκαμεν ο Θεός πάρα πολύ ευαίσθητον. Δεν ημπορώ να ιδώ άνθρωπον να πάσχει και να κλαίει χωρίς να γίνουν τα νεύρα μου άνω κάτω, ούτε να εννοήσω πώς κατορθώνουν άλλοι να παρευρίσκωνται εις λυπηρά θεάματα. Αν τύχει ν' αποθάνει γνώριμός των, τρέχουν εις την κηδείαν, ακόμη και αν χιονίζει. Αλλ' εγώ δεν ημπορώ να ιδώ αποθαμένον άνθρωπον όπου εγνώρισα ζωντανόν, χωρίς να με ταραξεί η σκέψις ότι κι εγώ θα αποθάνω. Έπειτα, αν οι συγγενείς του εφάινοντο φρόνιμοι και παρηγορημένοι, τούτο θα μ' επείραζε, διότι δεν αγαπώ τους εγωιστάς· αν πάλιν έκλαιαν και εθρήνουν, το θέαμα θα μου έκοπτε την όρεξιν ή θα εχαλούσε την χώνεψίν μου. [...]

Μεγάλη πρέπει να είναι η αναισθησία και εκείνων όπου δανείζουν εις τους φίλους των χρήματα, χωρίς να συλλογισθούν ότι ενδέχεται να μη δυνηθεί να τα αποδώσει εις την προθεσίαν, να τους εντρέπεται και να τους αποφεύγει. Τούτο ημπορεί να φανεί μικρόν κακόν εις όσους δεν έχουν καρδίαν, αλλ' η ιδική μου θα ερραγίζετο, αν παλαιός μου φίλος, μ' απαντούσεν εις τον δρόμον και εκαμώνετο πως δεν με είδεν. Αυτός είναι ο λόγος που μ' έκαμε να πάρω την απόφασιν να μη δανείσω ποτέ εις φίλον μου εκατόν δραχμάς, έστω και αν πρόκειται να σωθεί με αυτός η τιμή και η ζωή του. Παρά να τον ιδώ αχάριστον, καλύτερα να τον κλάψω αποθαμένον, αφού μάλιστα θα μ' εμπόδιζεν η ευαισθησία μου να υπάγω εις την κηδεία του. [...]

Τρανή απόδειξις της υπερβολικής μου ευαισθησίας είναι και ο τρόπος όπου υπανδρεύθην. Όταν επλησίασαν να με πλακώσουν τα γεράματα, να με κουράζουν αι διασκεδάσεις και να μ' ενοχλούν οι ρευματισμοί, αισθάνθηκα την ανάγκην να έχω ένα σπιτικόν και μίαν γυναίκα δική μου να με περιποιείται. Καθώς πας άλλος, αγαπώ κι εγώ τις εύμορφες, και πλούσιος καθώς είμαι, εύκολον ήτο να εύρω ένα νόστιμο κορίτζι, αν δεν εζητούσα προίκα. Άλλος εις την θέσιν μου θα το έκαμνεν, αλλ' εγώ εσυλλογίσθηκα πόσον θα εβασάνιζε την ευαισθησίαν μου, αν υπανδρευόμην εύμορφην πτωχοκόρην, η ιδέα ότι μ' επήρην όχι διά τα ευγενή μου αισθήματα, αλλά διά τα επτά μου σπίτια. Παρά αυτήν την ανυπόφορην υποψίαν επροτίμησα να θυσιασθώ και να πάρω πλουσίαν ασχημομούραν. Η ευγένεια της ψυχής μου είναι τόση, ώστε η μεγάλη της μύτη και τα ψεύτικα της δόντια δε μ' εμπόδισαν, όχι μόνον να φέρωμαι καλά μαζί της, αλλά και να την αγαπώ, περισσότερον ίσως παρ' ότι πρέπει.

Ός απόδειξιν της αγάπης μου αρκεί ν' αναφέρω πως, όταν έτυχε πέρυσιν ν' αρρωστήσει, δεν κατώρθωσα ποτέ να την βλέπω να υποφέρει. Ο βήχας της και το γλου-γλου της γαργάρας της μου έσχιζε την καρδιά και την ακοήν, και η μυρωδιά της αρρωστοκάμερας μου έφερνε ζάλη. Η ανικανότης μου να την βλέπω να υποφέρει με ανάγκαζε να μένω έξω από το σπίτι από το πρωί

έως το βράδυ και καμιά φορά από το βράδυ έως το πρωί. Αυτή η αρρώστια της γυναίκας μου μ' έκαμε να εξοδέψω πολλά χρήματα εις αμάξια, θέατρα, γεύματα εις την Μεγάλην Βρεττανίαν και εκδρομάς με φίλους μου εις την Κηφισιάν και την Πεντέλην. Το μεγαλύτερο όμως έξοδο ήτο ότι τας ημέρας που η γυναίκα μου δεν εφαινετο διόλου καλά, η ανησυχία και η λύπη μου ήτον τόσον μεγάλη, ώστε ηναγκάσθηκα να πάρω διά παρηγορήτραν μίαν Γαλλίδα του Φαλήρου. Περιττόν είναι να προσθέσω ότι η ευγένεια της ψυχής και των τρόπων μου μ' εμπόδισαν να είπω τίποτε δι' αυτά τα έξοδα εις την γυναίκα μου, όταν έγινε καλά.

[...]

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

Γ. Ανδρέας Λασκαράτος, «Ο ασυνείδητος»

Ο ασυνείδητος, προφασιζόμενος ανάγκες άλλες, αναισθητεί στες ανάγκες των γονέων του, τους οποίους αρνείται να βοηθήσει. Δυνατός με το δικαίωμα που του δίνει ο νόμος, σκληραίνει απάνου στον πειναλέο χρεώστη του, τον οποίον καταπιέζει. Και μεταχειρίζεται με ασπλαγχνία τα ζώα, ως να ήταν αναίσθητα αντικείμενα.

Τυραννεί τον άνθρωπον όπου εξαρτάται από αυτόν, μην εννοώντας το βάρος της τυραννίας του, ή και αδιαφορώντας εις τα παθήματά του.

Παίρνει, ή κρατεί, αδίκως, το ανήκον εις το πλησίον του· και αδιαφορεί στα κακά που η αδικία του προξενεί στο αδικημένο άτομο, ή και εις ολόκληρη μίαν αδικούμενην οικογένειαν.

Αναισθητεί στες δυστυχίες των άλλων· επειδή η ασυνειδησία του δεν του επιτρέπει να βαλθεί στη θέση τους, και να αισθανθεί το καύμα τους.

Του είναι αδιάφορο το καλό ή το κακό των άλλων, όταν δεν συνδέεται με το εδικό του συμφέρον. Και είναι χτήνος του οποίου η ψυχική ασχημία σκεπάζεται από τη μορφή την ανθρώπινη.

Έχει δε ο ασυνείδητος χαρακτηριστικό ιδιαίτερο εδικό του ότι, δεν παραδέχεται διά τον εαυτό του βαθμόν ευσυνειδησίας κατώτερο του υψίστου. Τούτο δε, διότι η συνείδηση συντείνει πολύ να διακρίνει τον άνθρωπον από τα χτήνη. Ώστε αν ο ασυνείδητος παρεδέχετο δι' αυτόν έλλειψιν, έστω και μέρους συνειδήσεως, ωμολογούσε με τούτο έλλειψη μέρους ανθρωπιάς.

Και όμως η φύση, πλάθουσα τον άνθρωπο, φαίνεται να έδειξε όλη της τη φειδωλία σε τούτο το μέρος, εις τη συνείδηση!

Ανδρέας Λασκαράτος, *Ιδού ο άνθρωπος*, Αθήνα, εκδ. Πελεκάνος, 2005, σσ. 76-77.

Ερώτηση Β2

α) Να διακρίνετε πόσο διαφορετικοί είναι οι τύποι ανθρώπων που παρουσιάζονται στα πιο πάνω αφηγήματα, του Ροΐδη και του Λασκαράτου, αντίστοιχα. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας με βάση τα κείμενα. **(μον. 6)**

β) Να σχολιάσετε τη σχέση του τίτλου καθενός από τα δύο αφηγήματα με το περιεχόμενό του και να συγκρίνετε το ύφος των δύο κειμένων. **(μον. 4)**

III. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ιωάννης Κονδυλάκης, Όταν ήμουν δάσκαλος

–Ήρθα, κύριοι δασκάλοι, είπεν επιτέλους με επισημότητα, να σας εκαλέσω στο γάμο... τση θυγατέρας μου τση Φωτεινιάς.

Κατάπληκτοι οι «κύριοι δασκάλοι».

–Γίνεται την ερχόμενη Κυριακή, εξηκολούθησεν ο πατήρ της Φωτεινής. Δόξα να 'χει ο Θεός, κάνω ένα καλό γαμπρό...

[...]

Το βλέμμα μου συνήντησε το βλέμμα του Οθέλλου, απορώ δε πώς εκ της συγκρούσεώς των δεν προήλθε κεραυνός εκπλήξεως.

–Το λοιπόν καλεστικοί να 'στε, είπεν ο γέρων Δετορογιώργης, εγειρόμενος.

Όταν δε εξηφανίσθη η φέσα μεταξύ των φρακτών, εστράφην προς τον οικτρόν μου συνάδελφον:

–Τ' άνοιξες τα στραβά σου τώρα, ή νομίζεις ακόμη ότι σου κάνω αντιπολίτευσι στον έρωτά σου;

–Συγχώρησέ με, αδελφέ' πού να φαντασθώ ότι αυτό το κορίτσι είνε σατανάς; είπε με συντριβήν ο διδάσκαλος.

–Σου ομολογώ ότι τώρα στο τέλος με είχες πεισμώνσει και απεφάσισα για καλά να σε στέψω αυτοκράτορα... αλλά το αποτέλεσμα ήτο να την πάθω κι εγώ. Μ' εκορόιδεψε κ' εμένα. Αλλά μπράβο της, καλά μας έκαμε.

Ήμουν σχεδόν ευχαριστημένος διά το αποτέλεσμα. Και βαθμηδόν ανακτών την προτέραν μου ευθυμίαν, την οποία επί τινα καιρόν είχα χάσει. Η λύσις εκείνη, και αν είχε κάτι τι το ταπεινωτικόν, με ανεκούφιζεν ουδέν ήττον. Τώρα ενόουν ότι ο έρωσ μου ήτο κατά μέγα μέρος πείσμα' αφού δε το πείσμα έπαυσεν, έβλεπα τας δυσχερείας εις τας οποίας με ωδήγει και, αντί να αισθάνωμαι αγανάκτησιν κατά του Σταυριανού, τον εθεώρουν ως σωτήρα. Η Φωτεινή ήτο διά τον Σταυριανόν και καλώς τον επροτίμησε.

Αλλ' από το μαύρο μέτωπον του συναδέλφου δεν διεσκεδάσθησαν εντελώς τα νέφη της μελαγχολίας. Αφού μου διηγήθη τα όσα υπέφερε, μου έδειξε την συκαμινέαν και είπε στενάζων:

–Αχ! αυτό το δένδρο, αυτό το δένδρο πόσο μ' εβασάνισε!

Επροσπάθησα να τον παρηγορήσω, να του μεταδώσω την φιλοσοφικήν μου εγκαρτέρησιν.

[...]Αλλ' όταν έπαυσα να βλέπω την Φωτεινήν, –δεν την επανείδα μάλιστα πλέον από της ημέρας εκείνης διότι ανεχώρησε και εγκαταστάθη εις το μακρινόν χωρίον του συζύγου της– δεν εδυσκολεύθην να λησμονήσω. Ο δυστυχής όμως συνάδελφός μου εφαινετο ανιάτως πληγωμένος και μολονότι δεν μου έλεγε τίποτε, έβλεπα ότι εξηκολούθει να φθίνει εις μελαγχολίαν αθεράπευτον. Απέφευγε δε να ομιλεί περί της Φωτεινής και μόνον ενίοτε μου έλεγε με βαθύν στεναγμόν, δεικνύων την συκαμινέαν:

–Αχ! αυτό το δένδρο, αυτό το δένδρο, πώς μ' εβασάνισε!

[...]Μετά πέντε ημέρας ανεχώρουν. Είχα εγερθεί από την αυγήν διά ν' αποφύγω τον καύσωνα της ημέρας. Εφύσα δυνατός άνεμος, όστις διέσειε τα παραθυρόφυλλα. Ενώ παρεσκευαζόμην, ήκουσα τους σκύλλους μου να υλακτούν μανιωδώς έξω και έτρεξα διά να ιδώ τι συνέβαινεν. Οι σκύλλοι ήσαν εις τον κήπον της Φωτεινής, αλλ' άνθρωπον κανένα δεν έβλεπα. Ανέβηκα εις τον φράκτην και τότε παρουσιάσθη ενώπιόν μου φρικτόν θέαμα. Άνθρωπος εκρέμετο εις ένα εκ των χαμηλών κλάδων της συκαμινέας και οι σκύλλοι αναβλέποντες προς

αυτόν, υλάκτουν ως να τον επέπλητταν διά το ανόητον εκείνο μετεώρισμα. Ανεγνώρισα τον συνάδελφόν μου, απηγχονισμένον, νεκρόν προ πολλής ώρας.

Ο άνεμος τον έσειεν ως εκκρεμές. Και ενώ εταλαντεύετο ούτω θλιβερώς εις το λυκόφως του όρθου, εφάινετο ως να επαναλάμβανε με τον θρήνον του ανέμου την μελαγχολικήν του φράσιν:

–Αχ! αυτό το δένδρο, αυτό το δένδρο!

Ιωάννης Κονδυλάκης, *Όταν ήμουν δάσκαλος και άλλα διηγήματα*, Θεσσαλονίκη, Μαλλιάρης Παιδεία, 2017, σσ. 77-82.

Ερώτηση Β3

Ο έρωτας του Οθέλλου και του αφηγητή για τη Φωτεινή έχει άδοξο τέλος, αφού ο πατέρας της κοπέλας αναγγέλλει και προσκαλεί τους δύο δασκάλους στον γάμο της κόρης του με τον Σταυριανό.

α) Να εξηγήσετε πώς επηρεάζεται η σχέση των δύο δασκάλων από το άκουσμα της συγκεκριμένης είδησης.

(μον. 5)

β) Να προσδιορίσετε με ποιους αφηγηματικούς τρόπους σκιαγραφούνται οι ήρωες στο απόσπασμα και να εξηγήσετε τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση τους.

(μον. 3)

ΤΕΛΟΣ